

Citation:

Lewaszkiwicz, T. (2024). Dorobek naukowy i organizacyjny Profesor Ireny Kwileckiej. *Studia z Filologii Polskiej i Słowiańskiej*, 59, Article 3189. <https://doi.org/10.11649/sfps.3189>

Tadeusz Lewaszkiwicz
(Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu)

Dorobek naukowy i organizacyjny Profesor Ireny Kwileckiej

Prof. dr hab. Irena Kwilecka (z domu Reślińska) urodziła się 20 lutego 1925 roku we wsi Nowolipisk (w byłym powiecie kaliskim), zmarła zaś 11 lipca 2020 roku w Poznaniu. W 1939 roku ukończyła szkołę podstawową. Z powodu okupacji nie mogła kontynuować nauki szkolnej. Była zmuszona do pracy u Niemców – najpierw u gospodarza niemieckiego w Niniewie, a później jako opiekunka do dzieci we Wrześni w rodzinie generała Heinricha Heydricha, brata Reinharda Heydricha, zastępcy protektora Czech i Moraw. W opublikowanych wspomnieniach (Kwilecka, 2003) skarżyła się na ciężką pracę w Niniewie i wzmiankowała o bardzo dobrym traktowaniu w domu niemieckiego generała.

W latach 1945–1948 I. Reślińska uczęszczała do Gimnazjum i Liceum im. Stanisława Staszica w Pleszewie, a następnie do Liceum Humanistycznego im. Dąbrowski w Poznaniu, gdzie w 1948 roku zdała maturę. W tym też roku podjęła studia polonistyczne na Uniwersytecie Poznańskim, a w roku akademickim 1949/1950 także socjologiczne. Oba kierunki ukończyła w 1952 roku, uzyskując magisterium z polonistyki i absolutorium z socjologii. W grudniu

This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution 4.0 International License (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>), which permits redistribution, commercial and non-commercial, provided that the article is properly cited. © The Author(s) 2024.

Publisher: Institute of Slavic Studies, Polish Academy of Sciences

[Wydawca: Instytut Sławistyki Polskiej Akademii Nauk]

1952 roku wyszła za mąż za Andrzeja Kwileckiego. Początkowo publikowała pod nazwiskiem Reślińska i Reślińska-Kwilecka, a później tylko Kwilecka. W latach 1953–1964 pracowała jako asystentka prof. Stefana Vrtela-Wierczyńskiego w Katedrze Historii Literatur Zachodniosłowiańskich Uniwersytetu Poznańskiego (później UAM). W tym czasie prowadziła zajęcia z historii literatury staropolskiej, z nauk pomocniczych i edytorstwa. W 1964 roku przeniosła się do pracy w Instytucie Słowianoznawstwa PAN. W tym samym roku została doktorem nauk humanistycznych, w 1972 habilitowała się, a w 1990 roku została profesorem nauk humanistycznych. W latach 1968–1996 I. Kwilecka kierowała Pracownią Bohemistyczną (późniejszą Pracownią Języków Zachodniosłowiańskich) Instytutu Słowianoznawstwa PAN w Poznaniu. W czasie swojej działalności zawodowej była członkinią wielu towarzystw naukowych i instytucji, m.in. Komisji Filologicznej i Językoznawczej PTPN, Towarzystwa Miłośników Języka Polskiego, Polskiego Towarzystwa Językoznawczego, Komitetu Słowianoznawstwa PAN, Rady Naukowej Instytutu Sławistyki PAN, pełniła funkcję przewodniczącej Komisji Sławistycznej przy Oddziale PAN w Poznaniu. Uczestniczyła w wielu konferencjach i kongresach naukowych. Profesor I. Kwilecka otrzymała Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski za wybitne osiągnięcia naukowe i organizacyjne¹.

W tym miejscu przejdę do próby zrekonstruowania życiorysu językowego i poziomu wykształcenia lingwistyczno-filologicznego I. Kwileckiej do uzyskania magisterium, co miało wpływ na Jej rozwój naukowy. Życiorys językowy obejmuje m.in. informacje o środowisku gwarowym i regionalnym, o wykształceniu podstawowym i średnim, wykształceniu wyższym, znajomości języków obcych.

I. Kwilecka poznała bardzo dobrze rodzinną gwarę swojej wielkopolskiej wsi, co wzbogaciło Jej świadomość lingwistyczną. Była dobrą uczennicą w szkole podstawowej, dzięki czemu została tuż przed wojną zakwalifikowana na wycieczkę do Wilna i Nowogródka, o czym wspominała z dumą pod koniec lat osiemdziesiątych ubiegłego stulecia podczas rozmowy w Pracowni Bohemistycznej. W tych czasach najlepsi uczniowie sporo wiedzieli o gramatyce opisowej języka polskiego. Znajomość gramatyki polszczyzny znacznie pogłębiła w ciągu trzyletniej nauki gimnazjalno-licealnej w latach 1945–1948.

¹ Najistotniejsze informacje o życiu, dorobku naukowym i organizacyjnym prof. I. Kwileckiej zawierają trzy publikacje: Kędelska i Łuczak (1994); Łuczak (2021–2022); Strzelczyk (2022).

Nie wiem, czy już w szkole podstawowej przyszła Profesor uczyła się języka obcego (być może niemieckiego). Język ten przynajmniej w stopniu umożliwiającym podstawową komunikację opanowała w czasie wojny; zapewne pogłębiła jego znajomość w okresie powojennym. W gimnazjum i w liceum uczyła się łaciny i francuskiego. W czasie studiów I. Kwilecka kontynuowała naukę języka francuskiego, uczyła się intensywnie czeskiego i słowackiego, uczęszczała na lektorat języka greckiego prowadzony przez prof. Wiktora Steffena (Kwilecka, 2003, s. 439). Zaliczyła obszerny kurs gramatyki języka staro-cerkiewno-słowiańskiego wraz z elementami gramatyki porównawczej języków słowiańskich. Po studiach uczęszczała na lektorat języka serbsko-chorwackiego; opanowała także podstawy języka hebrajskiego. Być może uczestniczyła w lektoracie języka rosyjskiego lub nauczyła się samodzielnie podstaw tego języka.

W kształceniu językowym I. Kwileckiej najważniejsze były zajęcia z gramatyki opisowej i gramatyki historycznej języka polskiego. Wykłady z tych przedmiotów prowadził zapewne prof. Stanisław Urbańczyk, a ćwiczenia prawdopodobnie zastępca profesora, dr Stefan Sasaki, bardzo dobry wykładowca. Nie można wykluczyć, że gramatykę historyczną wyładał także prof. Władysław Kuraszewicz, pracujący w Poznaniu od 1950 roku. Zajęcia z gramatyki opisowej obejmowały wówczas także podstawy teorii języka, leksykologię z leksykografią, poprawność i kulturę języka. W ramach gramatyki historycznej poznawano również zewnętrzne dzieje polszczyzny, tj. tzw. historię języka polskiego. I. Kwilecka sprostowała bardzo dużym wymaganiom egzaminacyjnym z tych przedmiotów, co świadczyło o zdobyciu wiedzy akademickiej na wysokim poziomie. Pogłębiła swoją znajomość historii języka na seminarium magisterskim prof. S. Urbańczyka. Pod jego kierunkiem przygotowała jako pracę magisterską słownik do *Kazań gnieźnieńskich* (Reślińska, 1953a, 1953b, 1953c), który ukazał się w edycji zabytku opublikowanego przez S. Vrtela-Wierczyńskiego (Vrtel-Wierczyński, 1953). Wydanie znanego zabytku staropolskiego zapoczątkowało współpracę z tym uczonym w zakresie edytorstwa staropolskiego i polsko-czeskich kontaktów językowych. Profesor przygotowała również słownik (Reślińska-Kwilecka, 1963, ss. 473–507) do trzeciej edycji *Wyboru tekstów staropolskich* S. Vrtela-Wierczyńskiego (Vrtel-Wierczyński, 1963). W 1952 roku uczony opublikował w podobiznie fototypicznej *Rozmyślanie o żywocie Pana Jezusa* tzw. *przemyskie*. Wydawca tego zabytku zamierzał przygotować edycję krytyczną całego tekstu. I. Kwilecka uczestniczyła w kontrolowaniu transliteracji. Z powodu śmierci profesora w 1963 roku nie doszło do realizacji

przedsięwzięcia. *Rozmyślanie* wydali dopiero po latach Felix Keller i Waław Twardzik (Keller & Twardzik, 1998–2000, 2004).

Następny etap badań naukowych I. Kwileckiej jest ściśle związany z pewnym wyjazdem do Gniezna. Oto fragment wspomnień S. Urbańczyka:

Jeszcze później, kiedy dr Żurowska-Górecka wyszła z więzienia i zaczęła pracować w *Słowniku staropolskim*, wysłałem ją na szperanie w bibliotekach poznańskich i gnieźnieńskich. Wyjazd był owocny, ale w sposób nieoczekiwany. W Poznaniu znalazło się parę drobiazgow z XV w., między innymi fragment zaginionego psalterza z połowy XV w., opisany w „*Języku Polskim*” przez Górecką. Do Gniezna pojechała Górecka wraz z Kwilecką. Dawna biblioteka seminaryjna, a obecnie diecezjalna była nie uporządkowana i zakurzona. Obie panie pracowały ze ścierkami w rękach. Uwagę zwróciło kilka grubych tomów jednakowo oprawionych. Jak się okazało, były to prace cystersa lubińskiego, Tomasza ze Zbrudzewa. Ich opracowaniem i wydaniem zajęła się Kwilecka. Dzięki tym pracom zdobyła stopień doktora i doktora habilitowanego (Urbańczyk, 1999, s. 358).

Później poznańska badaczka odkryła również inne rękopisy Tomasza Łysego ze Zbrudzewa, tłumacza części Biblii z połowy XVI wieku. W ciągu przeszło trzydziestu lat opracowała przekłady biblijne Tomasza i w latach 1967–1995 wydała je w czterech książkach: *Perykopy wielkopostne w przekładzie Tomasza Łysego ze Zbrudzewa* (Kwilecka, 1967); *Brulion przekładu pierwszych trzech ksiąg Biblii pióra Tomasza ze Zbrudzewa, czyli tzw. Mamotrept gnieźnieński* (Kwilecka, 1971a); *Apokalipsa św. Jana w przekładzie Tomasza ze Zbrudzewa* (Kwilecka, 1976); *Brulion przekładu Biblii pióra Tomasza ze Zbrudzewa, cz. II: Księgi: Liczb, Powtórnego Prawa, Pieśni nad Pieśniami* (Kwilecka, 1995). Oprócz tego opublikowała także kilka artykułów o Tomaszu Łysym. Czterotomowe dzieło, liczące 922 strony druku, ukazało się w Ossolineum w serii Wydawnictwa Źródłowe Komitetu Językoznawstwa PAN.

Każdy tom składa się z obszernych wstępów historycznoliterackich i językowych oraz z transliteracji i transkrypcji polskiego tekstu, odpowiedników z Wulgaty oraz z Biblii czeskiej. Liczne przypisy świadczą o niezwyklej akrybii Profesor. Wydawnictwo to będzie z pewnością wykorzystane w badaniach nad polskimi przekładami Biblii i z zakresu polskiej gramatyki historycznej.

Dzięki studiom nad przekładami Tomasza Łysego I. Kwilecka stała się autorytetem w badaniach nad polskimi translacjami biblijnymi. Z tego powodu profesorowie Reinhold Olesch i Hans Rothe zaproponowali Jej przygotowanie obszernego wstępu do reedycji *Biblii brzeskiej*, która ukazała się w serii

wydawniczej „Biblia Slavica” (Kwilecka, 2001). Ten wstęp to obszerne i wnikliwe opracowanie historycznoliterackie i językowe.

Profesor I. Kwilecka jest także autorką kilkunastu cennych metodologicznie artykułów dotyczących polskich, czeskich i francuskich translacji biblijnych. Oto wybrane tytuły²: *Ze studiów nad staropolskimi przekładami Biblii. Problem tłumaczenia realiów biblijnych. I. Świat zwierzęcy w Starym Testamencie* (Kwilecka, 1971b); *O swobodnych średniowiecznych przekładach biblijnych (na przykładzie tłumaczeń francuskich, czeskich i polskich)* (Kwilecka, 1978); *Średniowieczna Biblia francuska a najstarsze zachodniosłowiańskie przekłady biblijne* (Kwilecka, 1979); *Z badań nad staropolskim słownictwem biblijnym* (Kwilecka, 1985); *Średniowieczna Biblia czeska a staropolskie przekłady biblijne (zarys problematyki badawczej)* (Kwilecka, 1990); *Reedycje najstarszych słowiańskich przekładów Biblii w niemieckiej serii wydawniczej „Biblia Slavica”* (Kwilecka, 1991–1992); *Staropolskie przekłady biblijne i ich związki z biblistyką europejską* (Kwilecka, 1992b); *Niektóre osobliwości leksykalne pochodzenia biblijnego i ich funkcjonowanie we współczesnej polszczyźnie* (Kwilecka, 1992a); *Staropolskie przekłady Biblii jako czynniki sprawcze zmian językowych (na przykładzie Biblii brzeskiej)* (Kwilecka, 1994b); *Rola przekładów biblijnych w rozwoju języka polskiego od średniowiecza do renesansu* (1994; Kwilecka, 1991–1993); *Historia przekładu jednego wersetu biblijnego z Listu św. Pawła do Kolosan: Kol 3, 11* (Kwilecka, 1994a). W metodologii badawczej Autorki szczególnie ważne jest zwrócenie uwagi na wartość w badaniach biblistycznych łacińskich źródeł pomocniczych, np. mamotreptów i postylli, które wpłynęły na powstanie tzw. swobodnego przekładu Biblii. Warto też wspomnieć o bardzo dobrze napisanych hasłach encyklopedycznych poświęconych słowiańskim tekstom religijnym i biblijnym, które zostały ogłoszone w *Słowniku starożytności słowiańskich* (t. 4, 5 i 6; Labuda & Stieber, 1970–1977): *Pieśni artystyczne: Wstęp ogólny*, 2. *Hospodine pomiluj ny*, 3. *Svatý Václave*, 4. *Bogurodzica; Pismo Święte; Praksapostoł; Synajski Pateryk; Trebnik; Triod*.

Oprócz zainteresowań przekładami Biblii oraz edytorstwem biblistycznym w życiu naukowym Profesor I. Kwileckiej cały czas ważny był nurt badawczy związany z leksykografią polską. Jak już wspomniałem, w młodości stworzyła słownik do *Kazań gnieźnieńskich*, a po kilku latach przygotowała słownik do *Wyboru tekstów staropolskich* S. Vrtela-Wierczyńskiego. Wkrótce doszło do zdarzenia, które zadecydowało o podjęciu nowego zadania naukowego realizowanego w Pracowni Bohemistycznej PAN w Poznaniu.

² Bibliografia publikacji I. Kwileckiej znajduje się w artykule Elżbiety Kędelskiej i Arlety Łuczak (Kędelska & Łuczak, 1994).

W polonistyce znany był z edycji Bolesława Erzepkiego Słownik Bartłomieja z Bydgoszczy z 1532 roku (Erzepki, 1900). Z inicjatywy prof. Hanny Popowskiej-Taborskiej I. Kwilecka rozpoczęła poszukiwanie w Poznaniu rękopiśmiennej wersji tego słownika. Profesor odnalazła rękopis w Archiwum Archidiecezjalnym w Poznaniu (Kwilecka, 1972a, 1972b). Po kilku miesiącach – dzięki informacji W. Wydry – dotarła w Bibliotece Uniwersyteckiej UAM do materiału leksykalnego Bartłomieja z 1544 roku, który jest zapisany na marginesach łacińskiego słownika Jana Reuichlina. Te dwie wersje Słownika Bartłomieja stały się podstawą jego obszernego wydania filologicznego w wersji polsko-łacińskiej, które I. Kwilecka opracowała wraz z Elżbietą Kędelską, Arletą Łuczak i Lucyną Agnieszka Jankowiak (Jankowiak, 2017). Ten ważny słownik, umożliwiający pogłębienie wiedzy o historii słownictwa polskiego, ukazał się w sześciu częściach w latach 1999–2019 (Jankowiak i in., 2019; Kędelska i in., 1999–2012). Na początku prac nad Słownikiem Bartłomieja I. Kwilecka i H. Popowska-Taborska opublikowały książkę o tym wybitnym leksykografie (Kwilecka & Popowska-Taborska, 1977). Na podstawie istniejącej kartoteki Słownika Bartłomieja zespół poznańskich językoznawców pod kierunkiem Marii Trawińskiej wyda w ciągu kilku lat wersję łacińsko-polską tego dykcjonarza.

Warto wspomnieć jeszcze o zasługach Profesor I. Kwileckiej w kształceniu kadry naukowej. Otóż Jej uczennica, Elżbieta Kędelska, zajęła się szczegółowo historią leksykografii polskiej XVI wieku – opublikowała dwie książki na ten temat (Kędelska, 1986, 1995) i kilkanaście artykułów. Natomiast Arleta Łuczak – oprócz zainteresowań leksykografią XVI wieku – poświęciła się przede wszystkim badaniu szesnastowiecznych przekładów Biblii – Nowemu Testamentowi (1551–1553) Stanisława Murzynowskiego i Nowemu Testamentowi (1574) Szymona Budnego. Jest autorką wstępu do reedycji Murzynowskiego (Łuczak, 2008), książki o Nowym Testamencie (1574) Budnego (Łuczak, 2016) i kilku artykułów biblistycznych.

Profesor I. Kwilecka utrzymywała kontakty z wybitnymi badaczami polskich i słowiańskich przekładów Biblii, np. z Anatolijem A. Aleksiejewem, Mosche Altbauerem, Vladimirem Kyasem, ks. Michałem Peterem, ks. Janem Kantym Pytelem, ks. Marianem Wolniewiczem. Wzajemnie owocne były również Jej naukowe kontakty z młodszymi badaczami języka przekładów polskich Biblii, m.in. z Danutą Bieńkowską, Stanisławem Koziarą, Tomaszem Lisowskim.

J. Kwilecka wyjeżdżała na stypendia naukowe do Czechosłowacji, Bułgarii i Francji. Jako przewodnicząca Komisji Słowistycznej przy Oddziale PAN w Poznaniu zorganizowała dwie konferencje naukowe, wydała referaty wygłoszone podczas tych spotkań naukowych (Kwilecka, 1980, 1987). Wielokrotnie

była recenzentem wydawniczym oraz recenzentem w przewodach doktorskich i habilitacyjnych.

Cenimy dorobek naukowy i organizacyjny Profesor Ireny Kwileckiej oraz wspominamy Ją jako skromnego, pogodnego, życzliwego – po prostu społecznego człowieka.

Bibliografia

- Erzepki, B. (Wyd.). (1900). *Słownik łacińsko-polski Bartłomieja z Bydgoszczy, podług rękopisu z r. 1532 opracował i wydał dr. Bolesław Erzepki*. Towarzystwo Przyjaciół Nauk Poznańskie.
- Jankowiak, L. A. (2017). Przypomnienie słowników Bartłomieja z Bydgoszczy z lat 1532 i 1544. *Studia Językoznawcze: Synchroniczne i Diachroniczne Aspekty Badań Polszczyzny*, 16, 107–133. <https://doi.org/10.18276/sj.2017.16-07>
- Jankowiak, L. A., Kędelska, E., & Łuczak, A. (Oprac.). (2019). *Słownik Bartłomieja z Bydgoszczy: Wersja polsko-łacińska: Cz. 6. (Strach–Żyzny)*. Instytut Sławistyki Polskiej Akademii Nauk. <https://hdl.handle.net/20.500.12528/1083>
- Keller, F., & Twardzik, W. (Wyd.). (1998–2000). *Rozmyślanie przemyskie: T. 1–2. Transliteration, Transkription, lateinische Vorlagen, deutsche Übersetzung / Transliteracja, transkrypcja, podstawa łacińska, niemiecki przekład*. Weiher Verlag.
- Keller, F., & Twardzik, W. (Wyd.). (2004). *Rozmyślanie przemyskie: T. 3. Indices: Verzeichnis der Wörter und Wortformen, Frequenzwörterbuch, Index a tergo / Indices: Indeks pełny wyrazów i form, indeks frekwencyjny, indeks a tergo*. Weiher Verlag.
- Kędelska, E. (1986). *Łacińsko-polskie słowniki drukowane pierwszej połowy XVI wieku i ich stosunek do źródeł czeskich*. Zakład Narodowy im. Ossolińskich – Wydawnictwo.
- Kędelska, E. (1995). *Studia nad łacińsko-polską leksykografią drugiej połowy XVI wieku*. Instytut Sławistyki Polskiej Akademii Nauk (Sławistyczny Ośrodek Wydawniczy).
- Kędelska, E., Kwilecka, I., & Łuczak, A. (Oprac.). (1999–2012). *Słownik Bartłomieja z Bydgoszczy: Wersja polsko-łacińska (Cz. 1–5)*. Instytut Sławistyki Polskiej Akademii Nauk (Sławistyczny Ośrodek Wydawniczy). <https://hdl.handle.net/20.500.12528/1083>
- Kędelska, E., & Łuczak, A. (1994). Jubileusz 40-lecia pracy naukowej profesor doktor habilitowanej Ireny Kwileckiej. *Slavia Occidentalis*, 51, 3–10.
- Kwilecka, I. (Oprac.). (1967). *Perykopy wielkopostne w przekładzie Tomasza Łysego ze Zbrudzewa*. Zakład Narodowy im. Ossolińskich – Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk.
- Kwilecka, I. (Oprac.). (1971a). *Brulion przekładu pierwszych trzech ksiąg Biblii pióra Tomasza ze Zbrudzewa, czyli tzw. Mamotrept Gnieźnieński*. Zakład Narodowy im. Ossolińskich – Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk.
- Kwilecka, I. (1971b). Ze studiów nad staropolskimi przekładami Biblii: Problem tłumaczenia realiów biblijnych: 1. Świat zwierzęcy w Starym Testamencie. *Studia z Filologii Polskiej i Słowiańskiej*, 10, 59–89.

- Kwilecka, I. (1972a). Nieznany zbiór słownictwa polskiego pióra Bartłomieja z Bydgoszczy. *Język Polski*, 52(4), 252–261.
- Kwilecka, I. (1972b). Słownik Bartłomieja z Bydgoszczy odnaleziony. *Język Polski*, 52(3), 180–182.
- Kwilecka, I. (Oprac.). (1976). *Apokalipsa św. Jana w przekładzie Tomasza ze Zbrudzewa*. Zakład Narodowy im. Ossolińskich – Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk.
- Kwilecka, I. (1978). O swobodnych średniowiecznych przekładach biblijnych (na przykładzie tłumaczeń francuskich, czeskich i polskich). *Język Polski*, 58(2), 87–98.
- Kwilecka, I. (1979). Średniowieczna Biblia francuska a najstarsze zachodniosłowiańskie przekłady biblijne. *Studia z Filologii Polskiej i Słowiańskiej*, 18, 209–231.
- Kwilecka, I. (Red.). (1980). *Etnogeneza i topogeneza Słowian*. Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- Kwilecka, I. (1985). Z badań nad staropolskim słownictwem biblijnym. *Studia z Filologii Polskiej i Słowiańskiej*, 23, 49–60.
- Kwilecka, I. (Red.). (1987). *Etnolingwistyczne i kulturowe związki Słowian z Germanami*. Polska Akademia Nauk – Instytut Słowianoznawstwa.
- Kwilecka, I. (1990). Średniowieczna Biblia czeska a staropolskie przekłady biblijne (zarys problematyki badawczej). *Acta Universitatis Lodzianensis: Folia Linguistica*, 23, 73–82.
- Kwilecka, I. (1991–1992). Reedykcje najstarszych słowiańskich przekładów Biblii w niemieckiej serii wydawniczej „Biblia Slavica”. *Slavia Occidentalis*, 48–49, 127–144.
- Kwilecka, I. (1991–1993). Rola przekładów biblijnych w rozwoju języka polskiego od średniowiecza do renesansu. *Sprawozdania Wydziału Filologiczno-Filozoficznego Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk*, 1991–1993(107(2)), 27–42.
- Kwilecka, I. (1992a). Niektóre osobliwości leksykalne pochodzenia biblijnego i ich funkcjonowanie we współczesnej polszczyźnie. W J. Zieniukowa (Red.), *Procesy rozwojowe w językach słowiańskich* (ss. 85–111). Instytut Sławistyki Polskiej Akademii Nauk (Sławistyczny Ośrodek Wydawniczy).
- Kwilecka, I. (1992b). Staropolskie przekłady biblijne i ich związki z bibliistyką europejską. W M. Kamińska & E. Małek (Red.), *Biblia a kultura Europy: 2000 lat chrześcijaństwa* (T. 2, ss. 272–293). Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.
- Kwilecka, I. (1994a). Historia przekładu jednego wersetu biblijnego z *Listu św. Pawła do Kolosan: Kol 3, 11*. *Łódzkie Studia Teologiczne*, 3, 53–71.
- Kwilecka, I. (1994b). Staropolskie przekłady Biblii jako czynniki sprawcze zmian językowych (na przykładzie Biblii brzeskiej). W E. Wrocławska (Red.), *Uwarunkowania i przyczyny zmian językowych* (ss. 61–70). Instytut Sławistyki Polskiej Akademii Nauk (Sławistyczny Ośrodek Wydawniczy).
- Kwilecka, I. (Oprac.). (1995). *Brulion przekładu Biblii pióra Tomasza ze Zbrudzewa: Cz. 2. Księgi Liczb, Powtórzonego Prawa, Pieśni nad Pieśniami*. Zakład Narodowy im. Ossolińskich – Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk.
- Kwilecka, I. (2001). Die Brester Bibel: Kulturgeschichtliche und sprachliche Fragen der Übersetzung. W *Biblia Świąta, to jest księgi Starego i Nowego Zakonu, Brest 1563: T. 2. Księgi Nowego Testamentu: Kommentare* (H. Rothe & F. Scholz, Red.; ss. 1485–1660). Ferdinand Schöningh.

- Kwilecka, I. (2003). *Studia nad staropolskimi przekładami Biblii*. Uniwersytet im. Adama Mickiewicza – Wydział Teologiczny, Redakcja Wydawnictw; Instytut Sławistyki Polskiej Akademii Nauk.
- Kwilecka, I., & Popowska-Taborska, H. (1977). *Bartłomiej z Bydgoszczy – leksykograf polski pierwszej połowy XVI w.* Zakład Narodowy im. Ossolińskich – Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk.
- Labuda, G., & Stieber, Z. (Red.). (1970–1977). *Słownik starożytności słowiańskich* (T. 4–6). Zakład Narodowy im. Ossolińskich.
- Łuczak, A. (2008). Das *Neue Testament* des Stanisław Murzynowski: Zum Verhältnis von Übersetzung und griechischem Original. W *Des Neuen Testamentes Zweiter und letzter Teil: Geschichte und Briefe der Apostel. Aus dem Griechischen in die Polnische Sprache übertragen und mit einer kurzen Auslegung erklärt von Stanisław Murzynowski in Königsberg in Preußen im Monat September 1552. [Kommentare]* (H. Rothe, Red.; ss. 435–571). Ferdinand Schöningh. https://doi.org/10.30965/9783657763948_031
- Łuczak, A. (2016). *Droga Szymona Budnego do krytycznego wydania Nowego Testamentu z 1574 roku*. Instytut Sławistyki Polskiej Akademii Nauk. <https://hdl.handle.net/20.500.12528/52>
- Łuczak, A. (2021–2022). Profesor Irena Kwilecka (20 lutego 1925 – 11 lipca 2022). *Slavia Occidentalis: Linguistica*, 78–79(1), 165–169. <https://doi.org/10.14746/so.2021/2022.78-79.14>
- Reślińska, I. (Oprac.). (1953a). Słownik. W S. Vrtel-Wierczyński (Wyd.), *Kazania gnieźnieńskie: Podobizna, transliteracja, transkrypcja* (ss. 43–92). Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk.
- Reślińska, I. (Oprac.). (1953b). Słownik do głoś polskich. W S. Vrtel-Wierczyński (Wyd.), *Kazania gnieźnieńskie: Podobizna, transliteracja, transkrypcja* (ss. 121–143). Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk.
- Reślińska, I. (Oprac.). (1953c). Słownik do tekstów modlitewnych. W S. Vrtel-Wierczyński (Wyd.), *Kazania gnieźnieńskie: Podobizna, transliteracja, transkrypcja* (ss. 153–162). Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk.
- Reślińska-Kwilecka, I. (1963). Słownik. W S. Vrtel-Wierczyński (Oprac.), *Wybór tekstów staropolskich: Czasy najdawniejsze do roku 1543* (3. wyd. rozsz. i uzup., ss. 473–507). Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- Strzelczyk, J. (2022). Irena Kwilecka (1925–2022). *Nauka*, 2022(3), 193–196. <https://doi.org/10.24425/nauka.2022.142917>
- Urbańczyk, S. (1999). *Z miłości do wiedzy: Wspomnienia* (A. Gorzkowski, Oprac.). Księgarnia Akademicka.
- Vrtel-Wierczyński, S. (Wyd. & Wstęp). (1952). *Rozmyślenie o żywocie Pana Jezusa tzw. Przemyskie: Podobizna rękopisu*. Towarzystwo Naukowe Warszawskie.
- Vrtel-Wierczyński, S. (Wyd.). (1953). *Kazania gnieźnieńskie: Podobizna, transliteracja, transkrypcja*. Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk.
- Vrtel-Wierczyński, S. (Oprac.). (1963). *Wybór tekstów staropolskich: Czasy najdawniejsze do roku 1543* (3. wyd. rozsz. i uzup.). Państwowe Wydawnictwo Naukowe.

Academic and Organisational Achievements of Professor Irena Kwilecka

Summary

Professor Irena Kwilecka focused on Old Polish lexicography and Polish translations of the Bible against the background of Slavic and other European languages. She organised research on the lexicographic works of Bartholomeus de Bydgoscia and co-authored a philological edition of his dictionary (*Słownik Bartłomieja z Bydgoszczy. Wersja polsko-łacińska*, vol. 1–6, Warszawa 1999–2019). She also published four books devoted to partial translations of the Bible by Tomasz Łysy (Thomas the Bald) of Zbrudzewo as well as numerous studies and articles about sixteenth-century Polish translations of the Bible.

Dorobek naukowy i organizacyjny Profesor Ireny Kwileckiej

Streszczenie

Profesor Irena Kwilecka zajmowała się leksykografią staropolską i polskimi przekładami Biblii na tle języków słowiańskich i innych języków europejskich. Organizowała badania nad dorobkiem leksykograficznym Bartłomieja z Bydgoszczy i jest współautorką filologicznego wydania jego słownika (*Słownik Bartłomieja z Bydgoszczy. Wersja polsko-łacińska*, t. 1–6, Warszawa 1999–2019). Opublikowała również cztery książki poświęcone częściowym tłumaczeniom Biblii autorstwa Tomasza Łysego ze Zbrudzewa oraz liczne opracowania i artykuły na temat szesnastowiecznych polskich przekładów biblijnych.

Keywords: Polish lexicography; dictionary of Bartholomeus de Bydgoscia; Tomasz Łysy (Thomas the Bald) of Zbrudzewo; 16th-century Polish translations of the Bible

Słowa kluczowe: leksykografia polska; słownik Bartłomieja z Bydgoszczy; Tomasz Łysy ze Zbrudzewa; szesnastowieczne polskie przekłady biblijne

Tadeusz Lewaszkiewicz, Institute of Polish Philology, Adam Mickiewicz University, Poznań, Poland

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0676-9841>

Correspondence: lewtad@interia.pl

The preparation of this article was financed within the statutory activities of the Institute of Polish Philology, Adam Mickiewicz University, Poznań.

Competing interests: The author is a reviewer for this journal and has reviewed a text for this volume.

INSTITUTE OF SLAVIC STUDIES
POLISH ACADEMY OF SCIENCES
1954-2024

Publication history: Received: 2023-12-19; Accepted: 2024-03-19; Published: 2024-12-24